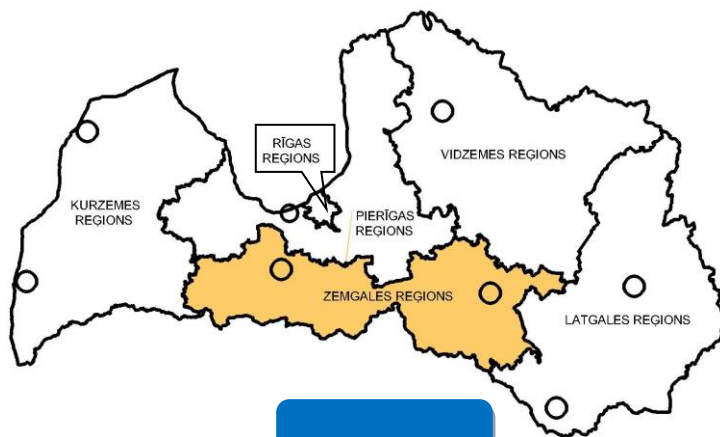

Zemgales reģiona veselības profils

2014

Iedzīvotāju skaits: 243 513

Īpatsvars no visiem Latvijas iedzīvotājiem: 13%

Iedzīvotāju dabiskā kustība: dzimuši 2598 cilvēki, miruši 3379 cilvēki, starptautiskā migrācija: -1395 cilvēki.

Dzimstība uz 1000 iedzīvotāju: 10,7

Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums: 73,7 gadi

Vidējā mēneša darba alga bruto: 692 eiro

Pozitīvi

- ✓ Augstāka iedzīvotāju apmierinātība ar savu ģimenes ārstu
- ✓ Zemāks ķeizargriezienu īpatsvars dzemdībās, t.sk. akūtu ķeizargriezienu īpatsvars
- ✓ Zemākā saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem
- ✓ Zemāks kopējais diabēta pacientu skaits
- ✓ Zemāks pirmreizēji reģistrēto pacientu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits
- ✓ Zemāks ārstēto narkoloģisko pacientu relatīvais skaits
- ✓ Zemāki saslimstības rādītāji ar jaunatklātu hronisku C hepatītu, STI, HIV un AIDS
- ✓ Zemāka saslimstība ar Laimas slimību
- ✓ Augstāks iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir pietiekoša fiziskā aktivitāte
- ✓ Lielākais pašvaldību īpatsvars, kuras iesaistījušās Nacionālajā veselīgo pašvaldību tīklā

Izaicinājumi

- ✓ Augstāka zīdaiņu mirstība
- ✓ Augstāka mirstība no cukura diabēta
- ✓ Augstāka mirstība no pašnāvībām
- ✓ Augstāks kopējais iedzīvotāju skaits ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem
- ✓ Augstāka saslimstība ar tuberkulozi
- ✓ Augstāka mirstība no bronhu un plaušu ļ. audzēja
- ✓ Augstāks ikdienas smēķētāju īpatsvars
- ✓ Augstāks to iedzīvotāju īpatsvars, kuriem piemīt riskanti alkohola lietošanas paradumi
- ✓ Neveselīgāki uztura paradumi: mazāk tādu, kas ikdienā lieto svaigus dārzeņus, vairāk tādu, kas gatavam ēdienam pievieno sāli
- ✓ Zemāks ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem uz 1 iedz.
- ✓ Zemākais vīriešu īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā apmeklējuši ģimenes ārstu
- ✓ Zemāks iedzīvotāju īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši zobārstu

Zemgales reģions: Aizkraukles novads; Aknīstes novads; Auces novads; Bauskas novads; Dobeles novads; Iecavas novads; Jaunjelgavas novads; Jelgava; Jelgavas novads; Jēkabpils; Jēkabpils novads; Kokneses novads; Krustpils novads; Neretas novads; Ozolnieku novads; Pļaviņu novads; Rundāles novads; Salas novads; Skrīveru novads; Tērvetes novads; Vecumnieku novads; Viesītes novads.

Tabulā attēloti veselību raksturojoši rādītāji **2014. gadā** Zemgales reģionā salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums.

Vienkāršāki uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

● Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī

● Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī

○ Rādītājs būtiski neatšķiras no vidējā rādītāja valstī

● sarkana – negatīvs rādītājs

● zaļš – pozitīvs rādītājs

● oranžs – neitrāls rādītājs

		Rādītājs	Zemgales reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Iedzīvotāji	1	Demogrāfiskās slodzes līmenis	585	598	○
	2	Bērnu proporcija populācijā (0-14 g.v.), %	15,2	14,8	○
	3	Senioru proporcija populācijā (65+ g.v.), %	18,4	19,2	○
	4	Dzimumstība	10,7	10,9	○
	5	Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums	73,7	74,5	↓
	6	Vidējā mēneša darba alga bruto (EUR)	692	834	↓
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	7	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri savu veselību vērtē kā labu vai diezgan labu	64,4	62,5	○
	8	Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem	506	573	↓
	9	Vecuma standartizētā saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem	519	573	↓
	10	Diabēta pacientu relatīvais skaits	3859	4264	↓
	11	Iedzīvotāju ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits	4487	4245	↑
	12	Pirmreizēji reģistrēto pacientu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits	271	293	↓
	13	Pirmreizēji ārstēto narkoloģisko pacientu relatīvais skaits*	12,8	23,2	↓
	14	Saslimstība ar tuberkulozi	34	30	↑
	15	Saslimstība ar HIV/AIDS	8,6/3,3	17,4/8,5	↓/↓
	16	Saslimstība ar STI	84	125	↓
	17	Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu	78	86	↓
	18	Saslimstība ar Laimas slimību/ērču encefalītu	14,8/9,0	23,5/8,7	↓/○
	19	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri vakcinējušies pret ērcu encefalītu	24,9	23,8	○
	20	Dzemdētāju īpatsvars, kurām grūtniecību aprūpe uzsākta līdz 12. gr. nedēļai	94	94	○

Piezīmes: 1 Darbspējas vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 personām darbspējas vecumā 2014.g. sākumā; 2-3 Procentos no visiem iedzīvotājiem; 4 Uz 1000 iedzīvotāju; 5 2013.gads; SPKC aprēķini, izmantojot PVO izstrādāto ANACod rīku; 6 Pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50; 7 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 8-9 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 9 Rādītāju neietekmē iedzīvotāju vecuma struktūra reģionos, līdz ar to rādītājs precīzāk ataino onkoloģisko slimību slogu noteiktā reģionā; 10 Uz 100 000 iedzīvotāju, gada beigās; 11-12 Diagnozes F00-09; F20-98 (SSK-10), uz 100 000 iedzīvotāju; 13 Diagnozes F11-16, F18-19 (SSK-10), uz 100 000 iedzīvotāju, gada beigās; *kopš 2013.gada ir mainījusies narkoloģisko pacientu reģistrācijas kārtība; 14-18 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 16 Gonokoka infekcija, anogenitālās herpesvīrusu infekcija, uroģenitālā hlamidioze, sifiliss; uz 100 000 iedzīvotāju; 19 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 20 Īpatsvars procentos no visām dzemdētājām.

Datu avoti: 1-4 CSP; 5 SPKC; 6 CSP; 7 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC; 8-13 PREDA, SPKC; 14-18 VISUMS, SPKC; 19 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC; 20 Pārskats par antenatālo aprūpi, abortiem un kontracepciju, SPKC.

Tabulas turpinājums Nr. 1

		Rādītājs	Zemgales reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	21	Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g.), %	3,9	4,4	🟢
	22	Plānotu/akūtu ķeizargriezienu īpatsvars no visiem dzemdību veidiem, %	9,3/9,0	9,2/11,2	🟡/🟢
	23	Mākslīgo abortu relatīvais skaits	239	248	🟡
	24	Ārstu relatīvais skaits	18	35	🔴
	25	Ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	8,1	9,7	🔴
	26	Ginekologu, dzemdību speciālistu relatīvais skaits	1,2	2	🔴
	27	Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem uz 1 iedzīvotāju/t.sk. mājas vizītes	5,1/0,11	5,9/0,15	🔴/🔴
	28	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši ģimenes ārstu	69,5	73	🔴
	29	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējos trīs gados kaut reizi bijuši pie sava ģimenes ārsta uz bezmaksas profilaktisko pārbaudi	22,9	23	🟡
	30	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri ir apmierināti (pilnībā vai daļēji) ar savu ģimenes ārstu	97	91	🟢
	31	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši zobārstu	48	52	🔴
	32	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri saņem invaliditātes pensiju	6,5	6,9	🟡
Veselību ietekmējošie paradumi	33	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā veselības apsvēruma dēļ ir mainījuši uzturu un citus paradumus	43,5	43,5	🟡
	34	Ikdienas smēķētāju (15-64 g.v.) īpatsvars	39,6	36,1	🔴
	35	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri reizi mēnesī un biežāk lieto sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē	22	15,2	🔴
	36	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars ar pietiekošu fizisko aktivitāti	13,8	9,9	🟢
	37	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri gatavam ēdienam mēdz pievienot sāli	66,9	61,5	🔴
	38	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri svaigus dārzeņus pagājušās nedēļas laikā lietojuši katru dienu	31,5	36,6	🔴
	39	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuriem ir liekais svars vai aptaukošanās (KMI virs 25)	53,5	54,6	🟡

Piezīmes: 21 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 22 Īpatsvars procentos no visām dzemdībām (spontānas, plānots ķeizargrieziens, akūts ķeizargrieziens); 23 Uz 1000 dzīvi dzimušajiem; 24 Ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidentiem, uz 10 000 iedzīvotāju; 25-26 Uz 10 000 iedzīvotāju; 27 Uz 1 iedzīvotāju; 28-39 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 36 Respondentu īpatsvars %, kuri 4 reizes nedēļā un biežāk veic vismaz 30 minūšu ilgus fiziskos vingrojumus līdz vieglam elpas trūkumam vai svīšanai; 39 Ķermeņa masas indekss aprēķināts pēc mērītā svara un auguma.

Datu avoti: 21 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 22 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 23 Pārskats par antenatālo aprūpi, abortiem un kontracepciju, SPKC; 24-26 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 27 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 28-39 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC.

Tabulas turpinājums Nr. 2

		Rādītājs	Zemgales reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Mirstība	40	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	785	806	○
	41	Vecuma standartizētā mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	826	806	○
	42	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām, vecuma grupā 0-64 gadi	141	153	↓
	43	Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem	293	300	○
	44	Vecuma standartizētā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem	303	300	○
	45	Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem, vecuma grupā 0-64 gadi	111	108	○
	46	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	91	93	○
	47	Vecuma standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	92	93	○
	48	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem, vecuma grupā 0-64 gadi	85	83	○
	49	Mirstība no diabēta	26,7	25,2	↑
	50	Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	50,5	49,7	○
	51	Perinatālā mirstība	7,1	7,3	○
	52	Zīdaiņu mirstība	5,2	3,9	↑
	53	Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g.v.	585	579	○

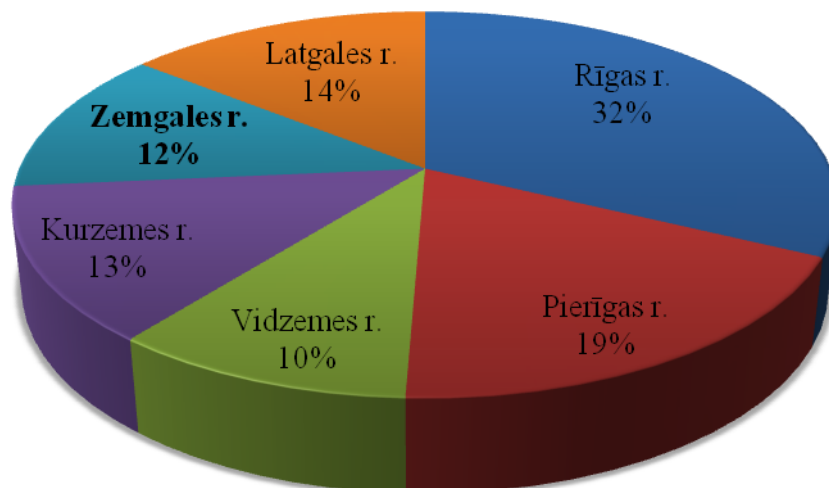
Piezīmes: 40-50 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 41,44,47 Rādītāju neietekmē iedzīvotāju vecuma struktūra reģionos, līdz ar to rādītājs precīzāk ataino minēto slimību slogu noteiktā reģionā; 51 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 52 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 53 Uz 10 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 40-53 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

Situācijas apraksts

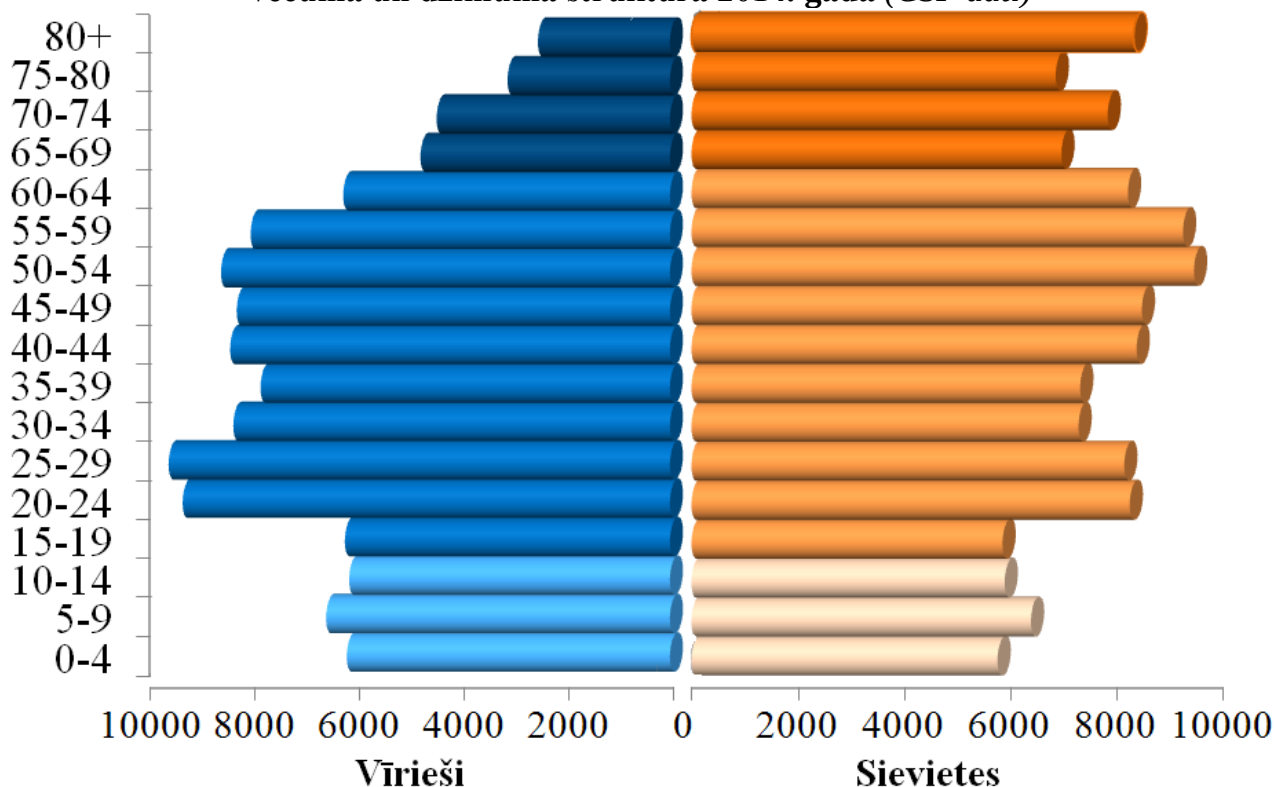
2014. gadā Latvijā dzīvoja 1,99 miljoni pastāvīgo iedzīvotāju, 200 tūkstoši jeb 12% no tiem dzīvo Zemgales reģionā (skat. attēlu). Zemgales reģionā uz 1 km² dzīvo 23 cilvēki, kamēr vidēji Latvijā 31 iedzīvotājs uz 1 km². Zemgales reģions aizņem 10 723 km², tajā ietilpst 10 pilsētas, Jēkabpilij un Jelgavai piešķirti republikas nozīmes pilsētu statusi.

Latvijas iedzīvotāju skaita īpatsvars pa reģioniem 2014. gadā, % (CSP dati)

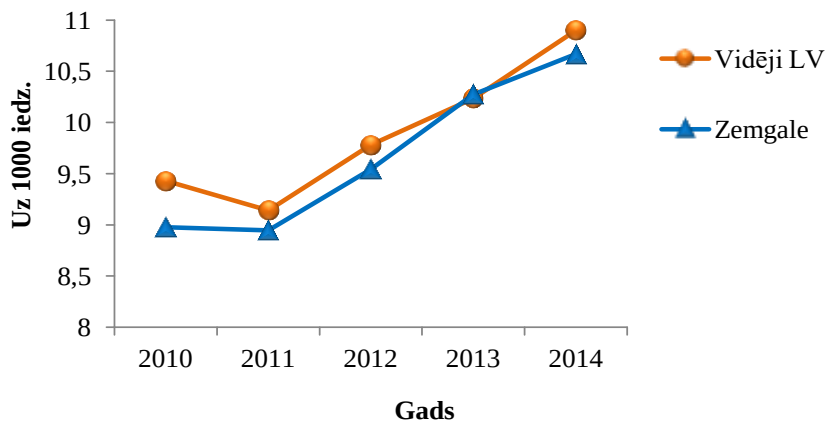
66% Zemgales reģiona iedzīvotāju ir darbspējas vecumā, 15% iedzīvotāju ir bērni un pusaudži līdz darbspējas vecumam, bet 18% – iedzīvotāji virs darbspējas vecuma; 47% - vīrieši, 53% - sievietes.

Zemgales reģiona pastāvīgo iedzīvotāju vecuma un dzimuma struktūra 2014. gadā (CSP dati)

Jaundzimušo skaits Zemgales reģionā pieaug, sasniedzot 2598 jaundzimušos 2014.g. jeb 10,7 uz 1000 iedz. (skat. attēlu). **Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums** 2013. g. Zemgales reģionā ir 73,7 gadi (vīr. 68,6 gadi, siev. 78,8 gadi), par 0,8 gadiem atpaliekot no Latvijas vidējā rādītāja (2013.g. 74,5 gadi).

Dzimstība, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

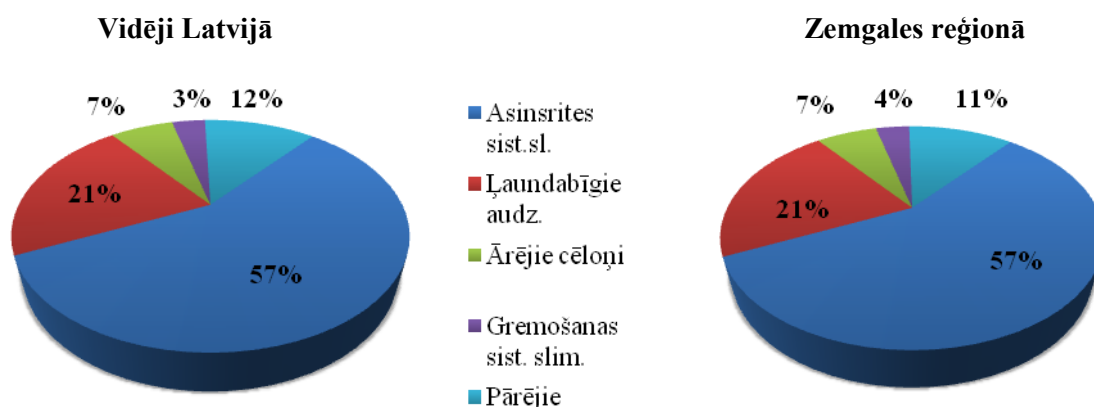
Līdz 12. grūtniecības nedēļai uzsākta grūtnieču aprūpe 2014.g. Latvijā bija 94% dzemdētāju; Zemgales reģionā šis rādītājs ir tāds pats – 94%. Zemgales reģionā reģistrēts zemāks **ķeizargriezienu** īpatsvars dzemdībās Latvijā – 18,3% (LV 20,4%), t.sk., 9,3% ir plānoti ķeizargriezieni, bet 9% – neplānoti, kamēr vidēji Latvijā – attiecīgi 9,2% un 11,2%; Zemgales reģionā ir zemākais akūtu ķeizargriezienu īpatsvars dzemdībās Latvijā. Dzīvi dzimušo **jaundzimušo īpatsvars ar zemu dzimšanas svaru zem 2500 gr.** 2014.g. Zemgales reģionā bija 3,9% (vid. LV 4,4%), dinamikā rādītājs samazinās.

Perinatālā mirstība (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie) Zemgales reģionā ir svārstīga, 2014.g. reģistrēta zemākā perinatālā mirstība pēdējo četru gadu laikā – 7,1 uz 1000 dzimušajiem (LV 7,3); citos gados perinatālā mirstība Zemgales reģionā svārstījusies gan virs vidējā rādītāja Latvijā, gan zem. Arī **zīdaiņu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Zemgales reģionā ir svārstīga, 2014.g. par 36% pārsniedzot vidējo rādītāju valstī (skat. tabulu); vēl augstāks šis rādītājs ir tikai Latgales reģionā. Rādītāju mainīgums skaidrojams ar salīdzinoši nelielo mirušo zīdaiņu skaitu, kur katrs gadījums būtiski ietekmē relatīvo rādītāju.

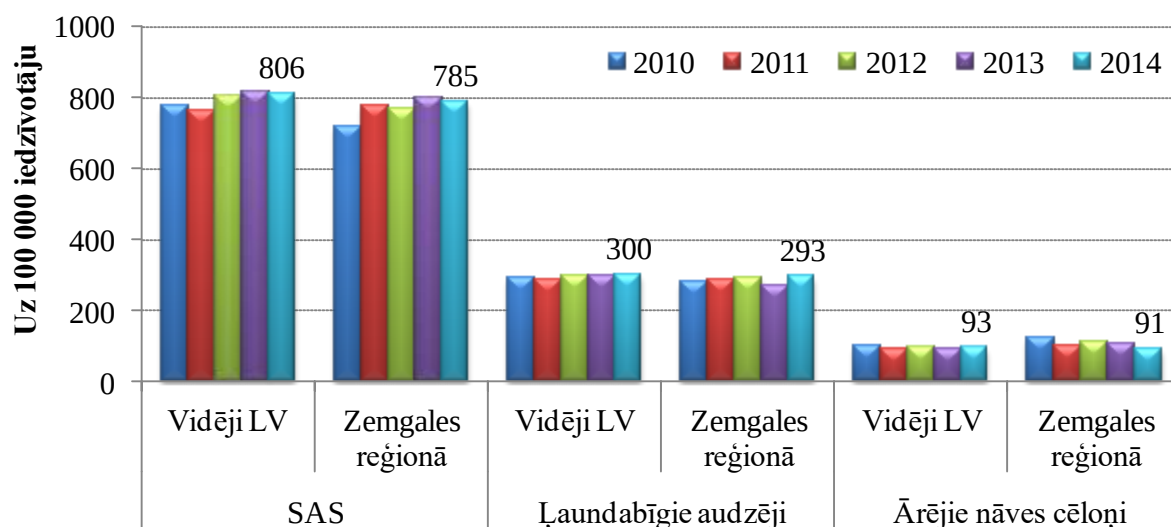
Iedzīvotāju veselību un veselības aprūpi raksturojošie rādītāji

Galvenie nāves cēloņi Zemgales reģionā ir līdzīgi kā Latvijā kopumā – sirds un asinsvadu sistēmas slimības (2014.g. 57% no visiem mirušajiem, vecumā līdz 64 gadiem – 33% no visiem mirušajiem), ļaundabīgie audzēji (2014. g. 21%, vecumā līdz 64 gadiem – 26% no visiem mirušajiem) un ārējie nāves cēloņi (2014. g. 6,6%, vecumā līdz 64 gadiem – 20% no visiem mirušajiem).

Galvenie nāves cēloņi 2014. gadā, īpatsvars procentos

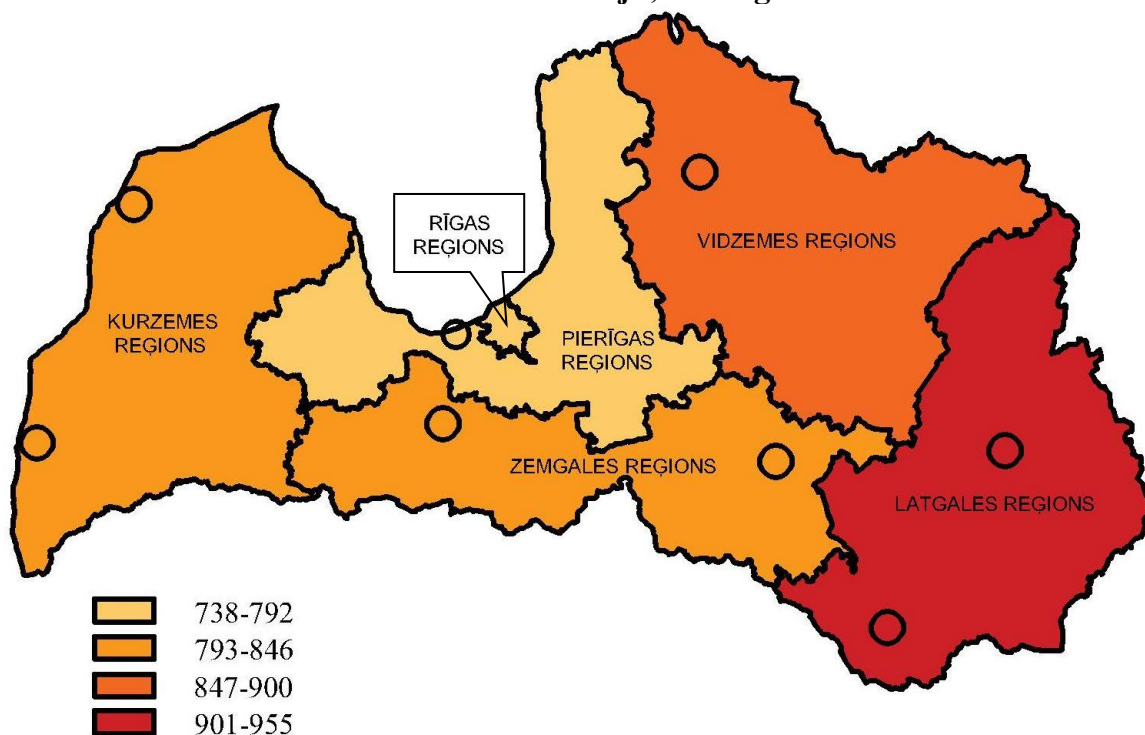

Mirstība galveno nāves cēloņu grupās 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

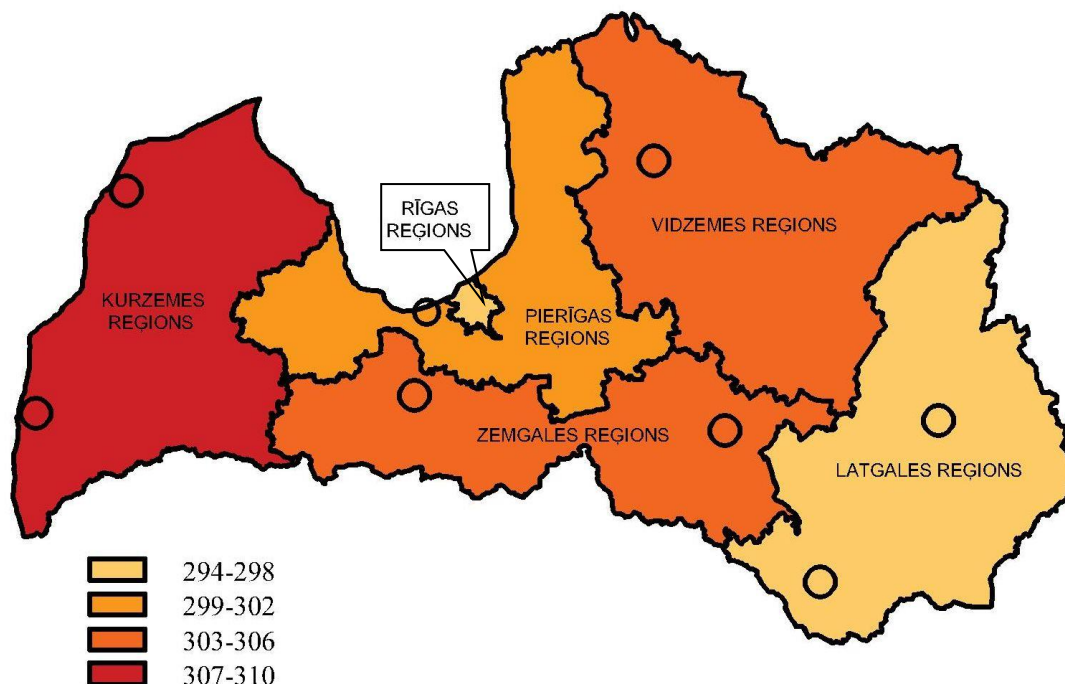
Pēdējos piecos gados mirstība no **sirds un asinsvadu sistēmas slimībām** (SAS) Zemgales reģionā no vidējā Latvijas rādītāja būtiski neatšķiras (piecu procentu robežās). Vecuma standartizētā mirstība no SAS Zemgalē ir nedaudz augstāka nekā vidējā mirstība Latvijā, tomēr pārsvars ir neliels – 2014.g. par 2,5%, 2013.g. par 8%. Augstāka mirstība no SAS reģistrēta sievietēm – Zemgales reģionā 851 gad. uz 100 000 iedz., kamēr vīriešiem – 710 gad. uz 100 000 iedz., tomēr vecuma grupā līdz 64 g.v. vērojams citāds dzimumu sadalījums: sievietēm – 76 gad. uz 100 000 iedz., vīriešiem – 205 gad. uz 100 000 iedz. Šāds dzimumu sadalījums vērojams visur Latvijā un norāda uz augstu (trīs reizes augstāka nekā sievietēm) priekšlaicīgu mirstību SAS dēļ vīriešiem, kas saistāms ar dažādiem faktoriem, t.sk. neveselīgākiem dzīvesveida paradumiem vīriešiem (skat. sadaļu „Veselības paradumi”).

Vecuma standartizētā mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

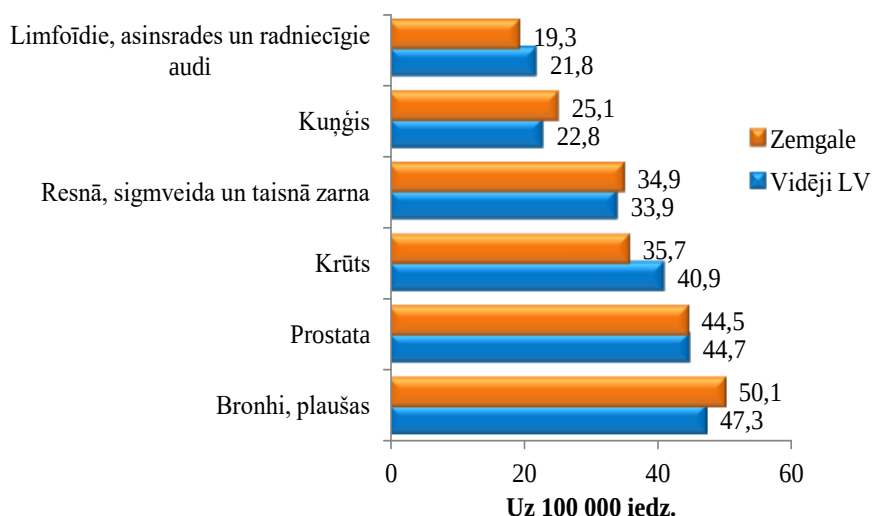
Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem reģionos atšķiras 15% robežās. Zemgales reģionā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem ir līdzīga kā vidēji Latvijā. Arī vecuma standartizētā mirstība Zemgales reģionā ir līdzīga vidējiem rādītājiem – augstāka nekā Latgales, Rīgas un Pierīgas reģionos, bet zemāka nekā Vidzemes un Kurzemes reģionos – 303 gad. uz 100 000 iedzīvotāju, kamēr vidēji Latvijā – 300 gad. uz 100 000 iedzīvotāju (skat. attēlu).

**Vecuma standartizētā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem reģionos,
uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.**

Biežākais nāves cēlonis ļaundabīgo audzēju grupā Zemgales reģionā, tāpat kā citviet Latvijā, ir bronhu un plaušu audzējs. Augsti mirstības rādītāji Zemgales reģionā ir arī no prostatas audzēja vīriešiem, resnās, sigmoidā un taisnās zarnas audzēja, krūts audzēja sievietēm un kuņģa ļaundabīgā audzēja (skat. attēlu).

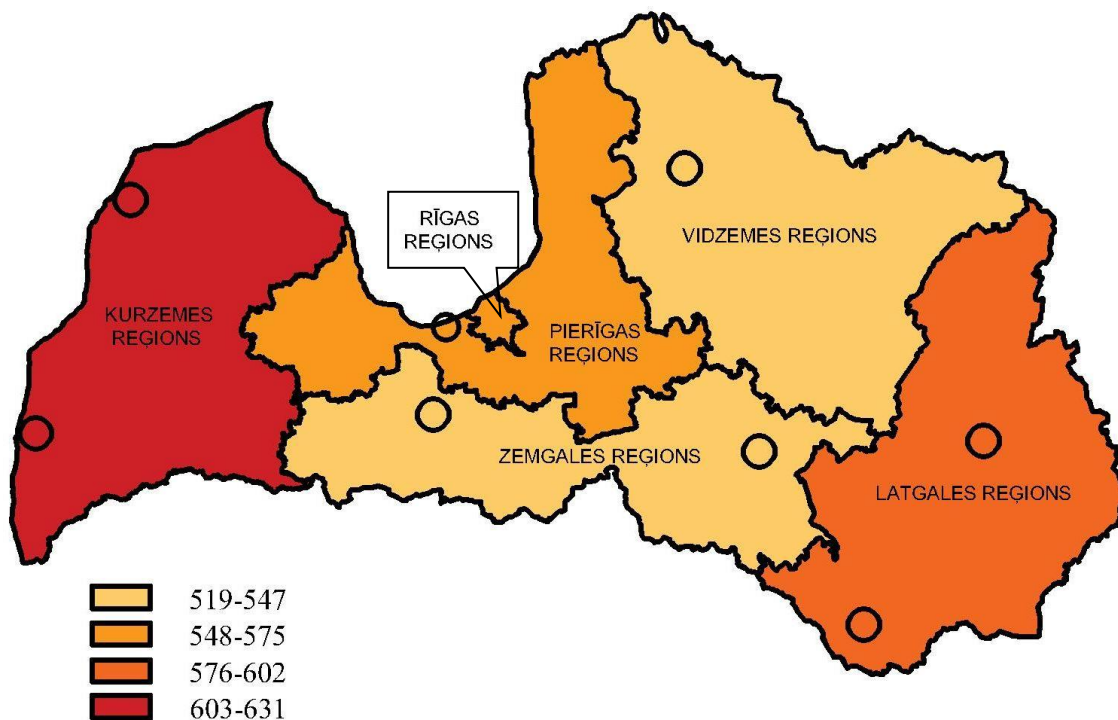
**Mirstība no izplatītākajām ļaundabīgo audzēju lokalizācijām 2014. gadā,
uz 100 000 iedzīvotāju**

2014.g. Zemgales reģionā reģistrēta augstāka priekšlaicīga mirstība (līdz 64.g.v.) no prostatas audzēja vīriešiem, no dzemdes kakla audzēja un krūts ļaundabīgā audzēja sievietēm nekā vidēji Latvijā.

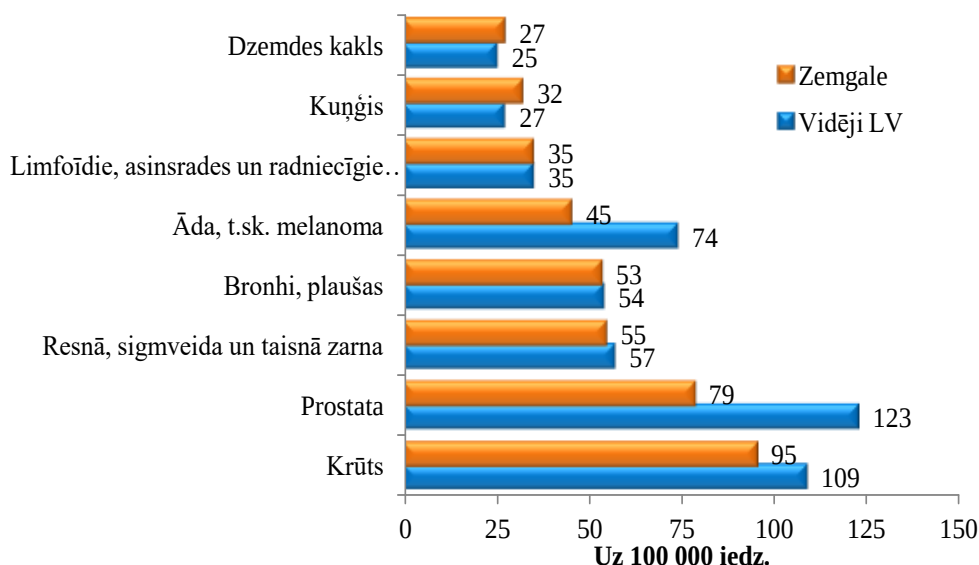
Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem reģionos atšķiras 25% robežās. Standartizējot saslimstības rādītājus pēc vecuma, redzams, ka 2014.g. augstākā saslimstība reģistrēta Kurzemes reģionā, zemākā – Zemgales un Vidzemes reģionos (skat. attēlu).

Vecuma standartizētā saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

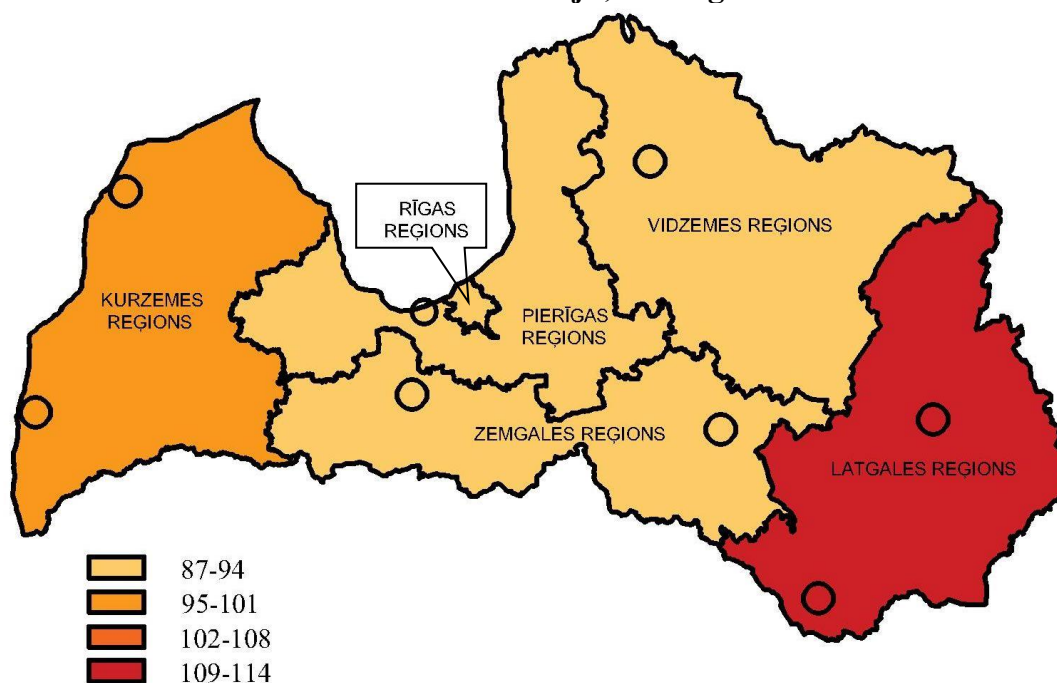
Biežāk reģistrētās (saslimstība) audzēju lokalizācijas Zemgales reģionā ir krūts audzējs sievietēm, prostatas audzējs vīriešiem, resnās, sigmoidā un taisnās zarnas ļaundabīgie audzēji, bronhu un plaušu audzēji un ādas audzēji. Šajās audzēju grupās saslimstības rādītāji ir zemāki nekā vidēji Latvijā. Augstāka nekā vidēji Latvijā ir saslimstība ar dzemdes kakla audzēju un kuņģa audzēju (skat. attēlu).

Saslimstība ar izplatītākajām ļaundabīgo audzēju lokalizācijām 2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

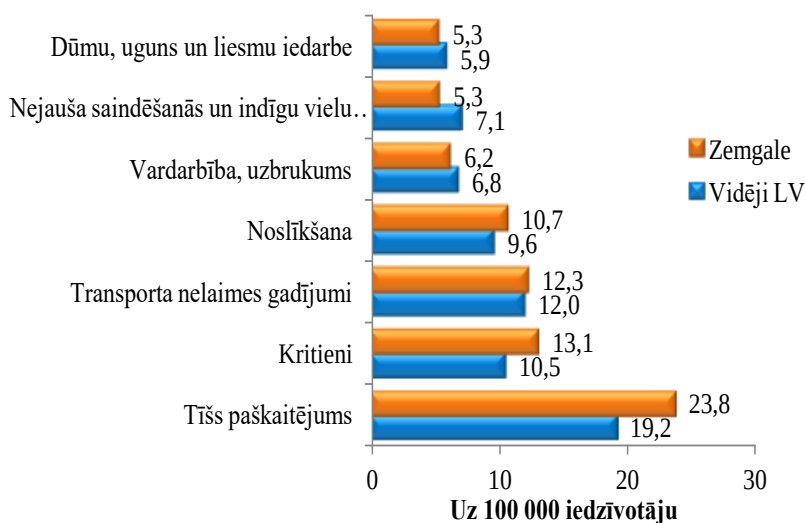
Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) 2014.g. pieaugusi visā Latvijā, toties Zemgales reģionā – samazinājusies. Laika periodā no 2010.g. līdz 2013.g. mirstība no ārējiem cēloņiem Zemgales reģionā bija augstāka nekā vidēji Latvijā, un samazinājums 2014.g. novērojams transporta nelaimes gadījumu un nejaušas saindēšanās un indīgu vielu iedarbes samazināšanās dēļ šajā reģionā.

Vecuma standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

Vecuma standartizētā mirstība no ārējiem cēloņiem Zemgales reģionā bija 92 gad. uz 100 000 iedzīvotāju, kamēr vidēji Latvijā – 93 gad. uz 100 000 iedzīvotāju. Ārējiem nāves cēloņiem ir izteiktas dzimuma un vecumatšķirības - ~80% gadījumos mirušie ir vīrieši. ~70% no ārējiem cēloņiem mirušo ir vecumā līdz 64 gadiem. Tomēr daži ārējie nāves cēloņi raksturīgāki senioriem (65+ g.v.) – kritieni, dūmu un uguns iedarbes sekas.

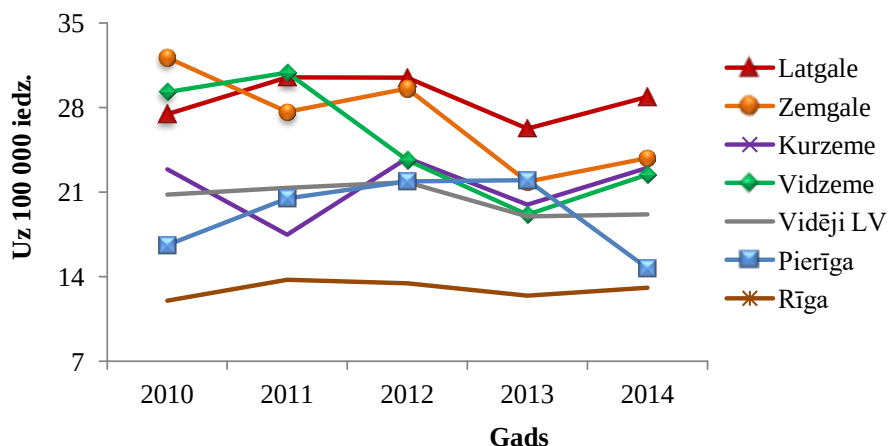
Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem 2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Gan reģionos, gan valstī kopumā ārējo nāves cēloņu grupā visvairāk mirušo ir **pašnāvību** dēļ – 2014.g. Zemgales reģionā mirstība no pašnāvībām bija par 24% augstāka nekā vidēji Latvijā, liels pašnāvību skaits

reģistrēts arī iepriekšējos gados. 84% no mirušajiem bija vecumā līdz 64 gadiem; deviņos gadījumos no desmit pašnāvības veikuši vīrieši. Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka 3,8% Zemgales reģiona iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem pēdējā gada laikā ir domājuši par iespēju izdarīt pašnāvību (LV 3,1%).

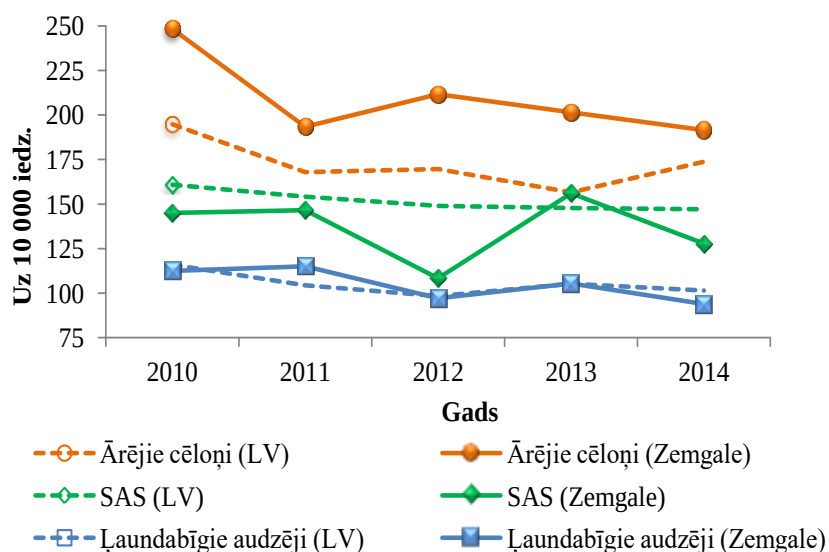
Pašnāvību skaits Latvijā 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Augsta mirstība ārējo cēloņu grupā Zemgales reģionā ir no kritieniem, transporta nelaimes gadījumos un noslīkstot. 2013.g. un 2014.g. Zemgalē pieaudzis kritienu rezultātā mirušo skaits, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 18-25%. 2014.g. būtiski samazinājies transporta nelaimes gadījumos bojā gājušo skaits, - salīdzinot ar iepriekšējo gadu, par 26%; lielākā daļa (2014.g. 90%) mirušo bija vecumā līdz 64 gadiem. 2014.g. pieaudzis noslīkšanas gadījumu relatīvais skaits.

Galvenos priekšlaicīgas nāves (līdz 64 g.v.) cēloņus raksturo **potenciāli zaudētie mūža gadi (PZMG)***. Zemgales reģionā šis rādītājs ir līdzīgs kā vidēji Latvijā. Kopējais potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs Latvijā mazinās, tomēr dinamikā tendences reģionālā griezumā ir atšķirīgas. Zemgales reģionā, tāpat kā citviet Latvijā, visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu tiek zaudēts ārējo nāves cēloņu dēļ, otrs nozīmīgākais cēlonis, kā dēļ tiek zaudēts daudz potenciālo mūža gadu, ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības. Trešais būtiskākais cēlonis, kā dēļ tiek zaudēti potenciālie mūža gadi, ir ļaundabīgie audzēji (skat. tabulu un attēlu).

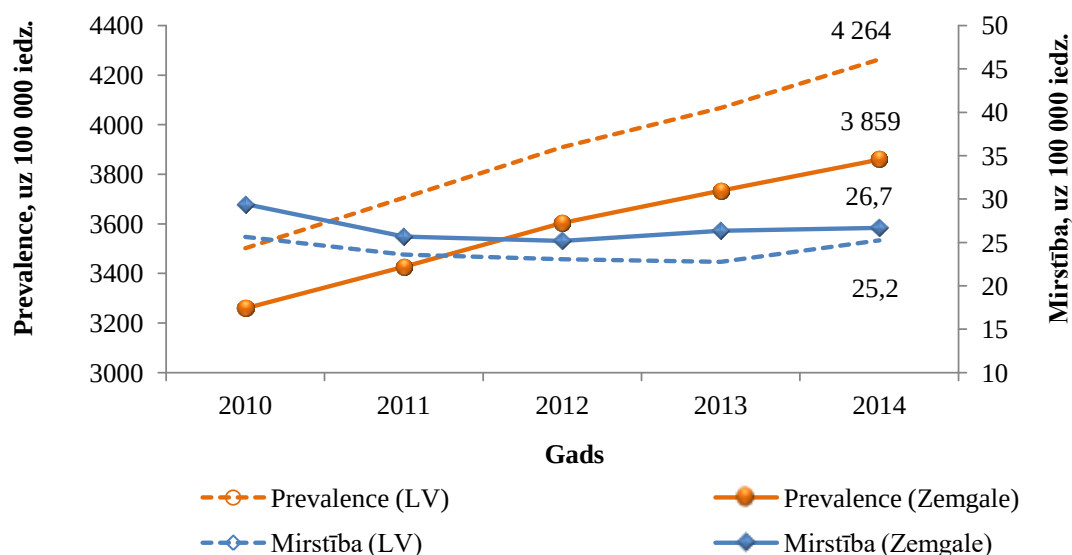
Potenciāli zaudētie mūža gadi galveno cēloņu dēļ 2010.-2014. gadā, uz 10 000 iedzīvotāju

*Potenciāli zaudētie mūža gadi (PZMG) ir rādītājs, kas raksturo zaudēto gadu skaitu, kurus cilvēks būtu nodzīvojis līdz noteiktam vecumam, ja nebūtu nomiris negadījumā vai kādas slimības dēļ.

Ik gadu pieaug **cukura diabēta** slimnieku kopējais skaits, 2014.g. sasniedzot 84 tūkstošus slimnieku visā Latvijā, t.sk. 9345 Zemgales reģionā. Gan cukura diabēta incidence, gan prevalence Zemgales reģionā ir zemāka nekā vidēji Latvijā – 2014.g. attiecīgi par 27% un 9%. Mirstība no cukura diabēta 2014.g. palielinājusies gan vidēji visā Latvijā, gan Zemgales reģionā. Mirstība no cukura diabēta sastāda 1-2% no visiem nāves cēloņiem, tomēr tā ir slimība, ko ir iespējams savlaicīgi diagnosticēt, veiksmīgi ārstēt, mazinot komplikāciju risku un saglabājot dzīves kvalitāti, un no tās nebūtu jāmirst.

Diabēta prevalence un mirstība no diabēta 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no **gremošanas sistēmas slimībām** gan vidēji Latvijā, gan Zemgales reģionā sastāda līdz 4% no visiem nāves cēloņiem; dinamikā noteiktas tendences nenovēro. Nozīmīgākie nāves cēloņi gremošanas sistēmas slimību grupā ir aknu fibroze un ciroze un alkohola izraisītas aknu slimības.

Latvijā pirmreizēji reģistrētās **saslimstības ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem** rādītājs dinamikā ir svārstīgs, arī reģionos nav vērojama noteikta dinamika. 2014.g. Zemgales reģionā tas bija par 7% zemāks nekā vidēji valstī. Uzskaitē esošo pacientu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits pieaug, 2014.gadā Zemgales reģionā sasniedzot 4487 gadījumus uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 4245 gad. uz 100 000 iedz.) (skat. tabulu).

Gan no jauna reģistrēto **narkoloģisko pacientu** (bez alkohola izraisītām slimībām) skaits, gan gada laikā ārstēto narkoloģisko pacientu relatīvais skaits Zemgales reģionā ir neliels. Gan relatīvais jauno gadījumu skaits, gan relatīvais kopējais gada laikā ārstēto narkoloģisko pacientu skaits 2014.g. bija par 45% zemāks nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu). 2014.g. bija raksturīgs ar jaunu apreibinošo vielu, t.s. „spice” izplatību. 2,4% aptaujāto Zemgales reģiona iedzīvotāju atzinuši, ka ir lietojuši apreibinošos smēķējamus maisījumus „spice”. Kopumā Latvijā „spice” lietojuši 6% aptaujāto iedzīvotāju, pārsvarā Rīgas reģionā.

Latvijā saslimstība ar **HIV** un **AIDS** dinamikā pieaug. Zemgales reģionā saslimstība ir zema, dinamikā noteiktas tendences nenovēro – 2014.g. vērojams saslimstības samazinājums; mirstība no AIDS Zemgales reģionā ir 3- 8 gadījumi gadā.

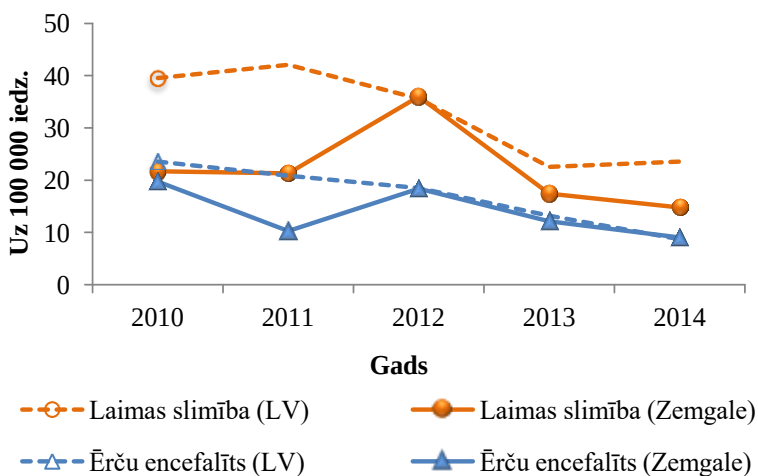
Saslimstība ar seksuāli transmisīvajām slimībām Zemgales reģionā ir nosacīti zema, 2014.g. reģistrēta par 33% zemāka saslimstība nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu) un par 58% zemāka nekā Rīgas reģionā, kur reģistrēta augstākā saslimstība (198 gad. uz 100 000 iedz.).

Saslimstība ar **hronisku C hepatītu** (jaunatklāti gadījumi) Zemgales reģionā ir zemāka nekā vidēji Latvijā, 2014.g. reģistrēti 75 gadījumi uz 100 000 iedz. (vid. LV 86 gad.).

Saslimstība ar **tuberkulozi** Zemgales reģionā dinamikā ir svārstīga. 2014.g. rādītājs ir samazinājies, tomēr pārsniedz vidējo rādītāju valstī par 15%; arī kopumā Latvijā saslimstība ar tuberkulozi 2014.g. ir samazinājusies.

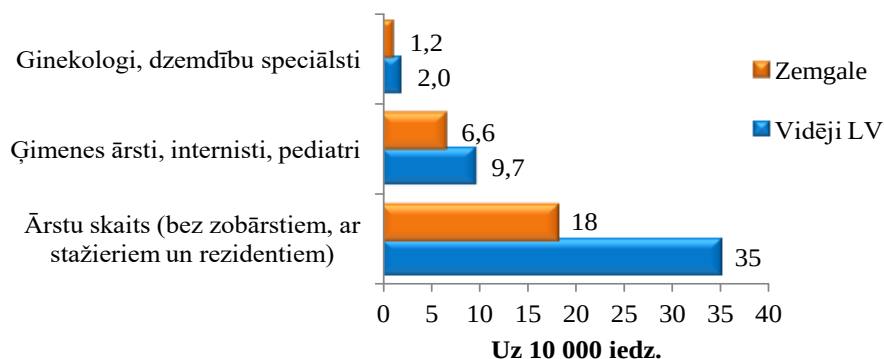
Zemgales reģionā **saslimstība ar Laimas slimību un ērcu encefalītu** mazinās (skat. attēlu). Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka 25% Zemgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 24%) vecumā no 15 līdz 64 gadiem regulāri vakcinējas pret ērcu encefalītu.

Saslimstība ar Laimas slimību un ērcu encefalītu 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Ārstu relatīvais skaits (uz 10 000 iedzīvotāju) Zemgales reģionā ir par 47% mazāks nekā vidēji Latvijā. Arī ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits uz 10 000 iedzīvotāju Zemgales reģionā ir zemāks (skat. attēlu).

Ārstu relatīvais skaits 2010.-2014. gadā, uz 10 000 iedzīvotāju

Ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju (viens no veselības aprūpes pieejamības rādītājiem) 2013.g. un 2014.g. samazinājies visā Latvijā, t.sk. samazinājies arī mājas vizīšu skaits. Ambulatoro apmeklējumu skaits samazinājies arī Zemgales reģionā, 2014.g. nokrītoties līdz 5,1 vizītei uz 1 iedzīvotāju (vid. LV 5,9), arī mājas vizīšu skaits Zemgales reģionā samazinājies līdz 0,11 vizītēm uz 1 iedzīvotāju (vid. LV 0,15).

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka 69% Zemgales reģiona iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem pēdējā gada laikā ir **apmeklējuši ģimenes ārstu** (vid. LV 73%), bet tikai 22% pēdējo trīs gadu laikā kaut reizi bijuši pie sava ģimenes ārsta uz **bezmaksas profilaktisko apskati** (vid. LV 23%). Tāpat ir liels iedzīvotāju īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā nav **apmeklējuši zobārstu**. Pie zobārsta pēdējā gada laikā Zemgales reģionā bijuši 48% (vid. LV 52%). Tomēr starp Zemgales iedzīvotājiem ir augsts to iedzīvotāju skaits, kuri ir **apmierināti ar savu ģimenes ārstu** – 97% (vid. LV 91%), tai skaitā 63% ir pilnībā apmierināti ar savu ģimenes ārstu, 34% – daļēji apmierināti, kamēr vidēji Latvijā 62% un 29%.

Veselību ietekmējošie paradumi

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma 2014.gada dati liecina par Latvijas iedzīvotāju (15-64 gadi) veselību ietekmējošo paradumu diferenciāciju reģionālā un sociāli demogrāfiskā griezumā. 31% aptaujāto iedzīvotāju Zemgales reģionā atzīst, ka katru dienu lieto uzturā svaigus **dārzeņus** (vid. LV 37%), sievietes biežāk nekā vīrieši (36%; 27%); 6% aptaujāto pēdējās nedēļas laikā svaigus dārzeņus uzturā vispār nav lietojuši. Vārītu vai sautētu dārzeņu īpatsvars Zemgales iedzīvotāju uzturā ir nedaudz zemāks nekā vidēji Latvijā – ikdienā (3-7 dienas nedēļā) vārītus vai sautētus dārzeņus lieto 23% aptaujāto Zemgales iedzīvotāju (vidēji LV 24%).

Augļus un ogas pēdējās nedēļas laikā uzturā lietojuši 91% aptaujāto Zemgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 84%), kas ir viens no augstākajiem rādītājiem starp reģioniem. Katru dienu augļus un ogas uzturā lieto gan tikai 12% aptaujāto Zemgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 20%).

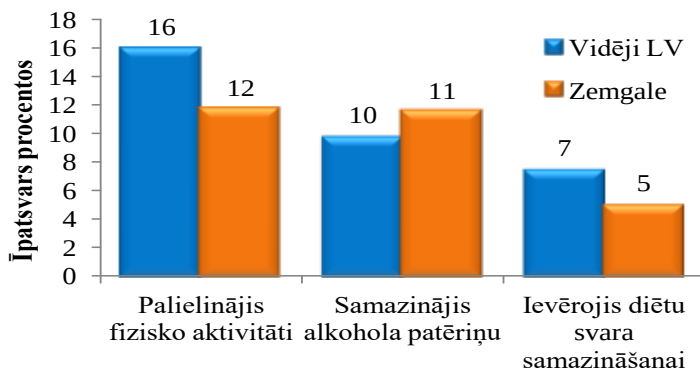
Gatavam ēdienam **sāli** mēdz pievienot 67% aptaujāto Zemgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 61%), vīrieši biežāk nekā sievietes (74%; 60%), t.sk. sāli gatavam ēdienam vienmēr pievieno 1,9% aptaujāto (vid. LV 5%).

53,5% Zemgales iedzīvotāju ir **liekais svars vai aptaukošanās** (vid. LV 55%), vīriešiem nedaudz biežāk nekā sievietēm (54,5%; 52,5%).

Pietiekama fiziskā aktivitāte (vismaz 30 minūšu ilgi fiziskie vingrojumi līdz vieglam elpas trūkumam vai svīšanai 4 un vairāk reizes nedēļā) ir 14% aptaujāto Zemgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 10%), vīrieši aktīvāki nekā sievietes (17%; 10%). Gandrīz puse (45%) Zemgales reģiona iedzīvotāju kā sev raksturīgu brīvā laika nodarbi atzīst mazkustīgu dzīvesveidu – lasīšanu, TV skatīšanos u.c. (arī vid. LV 45%).

Pēdējā gada laikā veselības apsvērumu dēļ uztura un citus paradumus ir mainījuši 43% aptaujāto Zemgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 44%), sievietes biežāk nekā vīrieši (54%; 33%). 12% aptaujāto Zemgales reģionā ir palielinājuši fizisko aktivitāti, 11% samazinājuši alkohola patēriņu, 5% ievērojuši diētu (skat. attēlu).

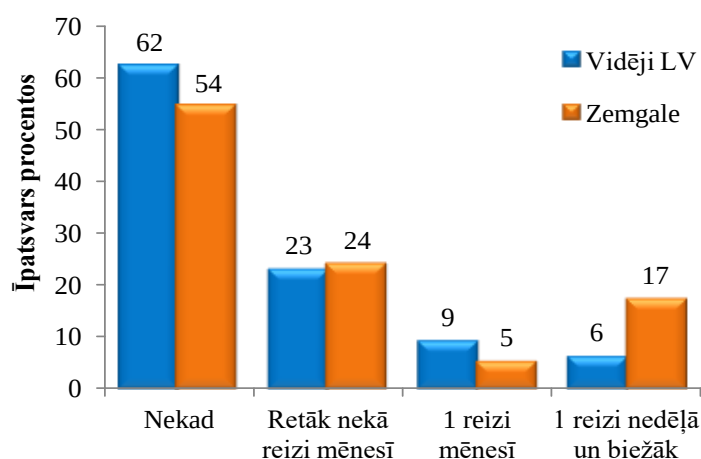
**Paradumu maiņa pēdējā gada laikā,
īpatsvars procentos no aptaujātajiem, 2014.g.**

Ik dienu smēķē 40% Zemgales reģiona aptaujāto iedzīvotāju (vid. LV 36%), sievietes mazāk nekā vīrieši (24%; 54%).

Par veselībai riskantu alkohola patēriņu tiek uzskatītas **sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē** (1 deva: 40ml stipro alkoholisko dzērienu vai 100ml vīna, vai 1 pudele (500ml) alus). Šādu daudzumu alkohola vismaz reizi mēnesī lieto 22% Zemgales reģiona aptaujāto iedzīvotāju, sievietes daudz retāk nekā vīrieši (9%; 29%). Vidēji Latvijā reizi mēnesī un biežāk sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē izdzer 15% aptaujāto iedzīvotāju (6% sieviešu, 24% vīriešu) (skat. attēlu).

**Aptaujāto īpatsvars (15-64.g.v.) procentos,
kuri vienā reizē izdzer sešas alkohola devas, 2014.g.**

Zemgales reģionā daudzi veselību raksturojošie rādītāji ir līdzīgi valsts vidējam rādītājam – veselības pašvērtējums, mirstība no SAS, ļaundabīgajiem audzējiem un ārējiem nāves cēloņiem, potenciāli zaudēto mūža gadu relatīvais rādītājs, daļa rādītāju – labāki nekā citos reģionos – zemāki saslimstības rādītāji ar STI, HIV un AIDS, jaunatklātu hronisku C hepatītu, augstāks to iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir pietiekoša fiziskā aktivitāte. Izaicinājums Zemgales reģionā ir augstais smēķējošo iedzīvotāju īpatsvars un iedzīvotāju īpatsvars ar riskantiem alkohola lietošanas paradumiem, augstais pašnāvību skaits.

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LV – Latvija

PREDa – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

STI – Seksuāli transmisīvās infekcijas

SAS – Sirds un asinsvadu sistēmas slimības

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma